

UNITÁRIUS ÉLET

51. évfolyam 10. szám

1997. október

Az igazgyöngy

*„Hasonlatos a mennyek országa a kereskedőhöz, aki igazgyöngyöket keres;
Aki találván egy drágagyöngyre, elméne,
és mindenét eladván, amiye volt, megvevé azt.”
/Mt 13, 45-46./*

Fiatal lelkész koromban történt, amint indultam egyszer az irodámba, ötéves kislányom megkérdezte: „Hová mész, apa?”

„Megyek prédikációt írni” – válaszoltam. Egy pillanatig elgondolkozott, majd kedves gyermeknyelven mondta: „És a prédikáció az mire való?”

Majdnem minden alkalommal, amikor istentiszteletre, vagy előadásra készülök ez a kérdés jut eszembe, „a prédikáció mire való?”. Saját megfogalmazásomban: a prédikáció saját erőfeszitésem, hogy átadjam, át-passzoljam a labdát a gyülekezetnek. És nem számít mennyi energiát fektettem a prédikáció megírásába, az egész kudarcba fullad, ha senki sem kapja el a labdát. Ha legalább két, vagy három embert megfogott a látásom, már megérte.

Mi lesz a helye vallásunknak a XXI. sz.-ban? – kérdeztem.

Mi az a leglényegesebb unitárius és univerzalista tanítás, mely biztosítja számunkra a jövőt? Miben különbözünk más felekezetektől?

Dr. Earl Morse Wilbur, a neves amerikai unitárius történész írta: „minden vallás lényege az, hogy a közösség elősegítse az egyén fejlődését, az unitárius hitvilág leglényegesebb principiumainak tartja a szabadság, értelem és tolerancia fogalmakat”.

A szabadság:

A reformáció korában a teológiát a tudományok királynőjének tartották. Úgy érezték, hogy krédóba, dogmákba lehet szorítani az isteni misztériumot. Volt helyes vallás, és aki ellentmondott, azt bebörtönözték, vagy elevenen megégették. Az unitáriusok, a quakerek, az anabaptisták más véleményen voltak. Ők hittek a szabad vizsgálódás eszméjében, ugyanakkor küzdöttek mindentíle elnyomatás ellen.

A reformáció kora óta az unitáriusok jelentős szerepet játszottak szerte a világban a demokrácia kifejlődésében. Az amerikai emberjogi mozgalmakban is kivették részüket. Együtt meneteltek Martin Luther Kinggel, küzdöttek vele együtt a feketék választó jogáért, és mártírokat is adtak, pld. James Reeb unitárius lelkész személyében.

A szabadság önmagában azonban nem csak unitárius alapelv, – de Wilbur két másik principiumával párosítva egyedül a quakerek szabadság, igazság, megértés hármához hasonlatos.

Értelem:

Wilbur második principiumát egy kissé át kell értelmeznünk. Hisz tudjuk, hogy a francia forradalom során az ész kultusza épp a terror rémuralmához vezetett. Wilbur az értelem nem a dolgok racionalizálását érti, sokkal inkább a tudomány és a szabad vizsgálódás alapelvét. Copernicus és Galilei megfigyeléseikkel megváltoztatták az akkori egyház tudományos képét is. Szervét Mihály és Joseph Priestley unitárius hitüket össze tudták egyeztetni tudományos felfedezéseikkel. Napjainkban is unitáriusok ezrei vesznek részt tudományos munkában, két neves unitárius Nobel-díjasunk Linus Pauling és Tim Berners-Lee, az Internet felfedezői.

Számomra a második alapelv a bölcsesség. Sokszor meglátogattam Viktor Frankl barátomat, a dachau haláltábor egyik túlélőjét. Frankl egyszer azt mondta a „bölcsesség és extra tudás, egy olyan tudás, amely ismeri saját korlátait.” Számomra a bölcsesség az, amely ismeri a tudás korlátait. Mi unitáriusok nem hisszük, hogy miénk a végső igazság.

A szabadság és az értelem bölcsessége mellett a harmadik principium a **Tolerancia** a vallások, népek, kultúrák, életvitelek között, mely megértéssé fejlődik.

Szabadság, bölcsesség és megértés az a három alapvető érték, amely elősegíti a demokrácia és a béke kialakulását szerte a világon. Mégsem elég, ha szabadok, értelmesek és toleránsak vagyunk. Ettől még lerombolhatjuk ezt a földet.

Akárcsak Dávid Ferenc, jómagam is konzervatív keresztény múlttal rendelkezem. Baptista káplán voltam az amerikai légierőnél. Megáldottam mindazokat, akik emberek millióit készültek megölni.

Mindaddig, amíg hittem a halál utáni mennyországban, megtehettem ezt. De egyszer egy repülőgép-szerencsétlenség után megláttam a holttesteket, és többé nem tudtam, hogy mi történik a halál után. Belső kényszert éreztem, hogy szakítsak a konzervatív, dogmatikus kereszténységgel. Elhívást éreztem, hogy a szabadság, a bölcsesség, és a megértés hirdetője legyek.

A két évvel ezelőtt alakult Unitárius Univerzalista Nemzetközi Tanács (ICUU) titkárának választottak meg. Szervezetünk még csak a jó földbe vetett mag, reményeink szerint egyszer valóban világközösséggé válnunk, de ehhez szükség van egy olyan közösségre, amely elősegíti az egyén fejlődését és olyan egyénekre, akik támogatják közösségüket.

Ahhoz, hogy közös jövőképet tudjunk kialakítani, kövessük a bennszülött amerikaiak tradícióját:

– forduljunk Kelet felé, az újszülött kisededhez, és merítsünk erőt ebből az adományból, hogy szerveződni tudjunk;

– forduljunk Nyugat felé, az ifjúsághoz, nekik szeretnénk csereprogramokat szervezni, hogy kialakíthassák a kölcsönös megértés hálózatát,

– forduljunk Dél felé erőért, energiáért, hogy támogatni tudjuk és támogatókat tudjunk szerezni világ közösségünknek.

János 1,1-ben olvassuk: „Kezdetben volt az Ige”. Szociniánus értelmezésben ez az örömhír igéje, amely először a szívünkben kezd el dolgozni, és átforgat minket a szeretet szavára, „mert arról ismerik meg, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok”.

Isten nem egy távoli, elérhetetlen hatalom, hanem élő és ható Valóság az ember életében.

Számomra az unitárius hit, az unitárius alapelvek az az igazgyöngy, vagy drágagyöngy, amelyért érdemes élni.

Rev. Dr. Richard Boeke
fordította és összeállította:
Orbókné Szent-Iványi Ilona

A reformáció ünnepe

A reformáció volt az a szellemi mozgalom, amely új mederbe terelte az emberiség életét.

A reformáció kiindulásának helye Wittenberg volt. Első nyilvánosság előtti megjelenése az ottani vártemplom, amelynek kapujára szögezte ki **Luther Márton** az egyház életét megjavító kilencvenöt tételét.

Amikor a reformációra gondolunk, ma is Luther jelenik meg előttünk, akinek egyénisége, hite, politikai célkitűzése az egyházi és a világi irodalomból egyaránt jól ismert. Luther mellett **Kálvin** jelent meg, akit a reformáció másik nagy vezéralakja gyanánt ismerünk, s akinek tanítása – különösen a nagy magyar Alföldön mélyebbre gyökerezik, mint Lutheré. Az igazság jegyében szállt síkra. Ha ezt is figyelembe vesszük, akkor a német és francia anyanyelvű Luther és Kálvin mellett feltétlenül meg kell emlékezni **Dávid Ferencről** és munkatársairól, akik magyar földön járultak az akkori kolozsvárinak, vagy magyarnak mondott vallás – a mai unitárius –, kibontakozásához.

Ma már tudott, hogy egy eszme sem születik egyik napról a másikra. Hosszú idő szükséges ahhoz, hogy letisztuljon, kiállja az idő próbáját és a benne levő értékeknél fogva közkinccsé váljon. Éppen ezért a reformációra való emlékezésben illő azoknak is emléket állítani, akik a nagyok útját egyengették, mint például Keresztelő János Jézusét, -de megelégedtek a másod-, vagy harmadrangú szereppel, mert csak az eszme diadalát tartották szem előtt. Ezért említjük föl **Dávid Ferenc** mellett **Heltai Gáspárt, Sommer Jánost, Paleologus Jakabot, Karádi Pált, Basilius Istvánt, Bogáti Fazakas Miklóst**, akiknek szintén jelentős része volt az unitárius reformáció terjedésében. Amikor **Dávid Ferenc** mellett nevüket említjük, nem **Dávid** érdemeit csökkentjük, hanem kegyelettel emlékezünk azokról, akik vele együtt küzdöttek a reformáció egy-Isten eszméjének terjesztésében. Tulajdonképpen mindannyian azt akarták elérni, amit a Szentkönyv így fejez ki: „az ismeretben és az értelemben bővelkedjenek, megítélhessek, hogy mi a jó és a rossz és botlás nélkül éljenek.” (Fil. 1. r. 9–11. v.)

Az ismeret és az értelem kettőssége a kölcsönöség megnyilatkozásában jelentkezik. Hogy a kettő közül melyiknek van elsőbbsége, az nem vitás. A kérdés az, hogy a hangsúlyt melyik helyezi a gyakorlatra. A reformáció korát megelőzően úgy az ismeret, mint az értelem a kiváltságosok előjoga volt, és az egyház szabta meg határait. Ez nem jelentette sem a tudományok, sem az egyház értékének lebecsülését. A korabeli egyház előtt egy volt a fontos: tudatosítani az emberben, hogy kimondhatatlanul bűnös, **Ádám** és **Éva** óta bármit is tesz, az az Isten ellen történik. De az egyház közbenjárására a bűnös embernek Isten megbocsát, ha igénybe veszi az egyház segítségét, azaz, minden gondolkodás és bírálat nélkül elfogadja tanítását.

Amikor Luther a wittenbergi vártemplom kapujára kitűzte kilencvenöt pontba foglalt követelését, akkor ezzel az egyház mindenhatóságával szállt szembe. Abban egyetértett, hogy az ember bűnös, de a bűntől való szabadulás útját nem az egyház közreműködésében, hanem az Isten és az ember viszonyából fakadó „kegyelem” működésében határozta meg. Reformátor társa, **Kálvin**, lényegében ugyanennek a gondolatnak adott hangot, de az ismeret és az értelem viszonyában, a szertartások leegyszerűsítésében jobban megközelítette Jézust, aki annakelőtte ostorral verte ki az imádkozás hajlékából a kufárokat és a pénzváltókat.

Az unitárius reformátor **Dávid Ferenc** még **Kálvin**nál is tovább ment. A „mindenket megpróbáltatok s ami jó, azt megtartsátok” apostoli elv gyakorlatában, elődei nézetéből mindazt megtartotta, ami megfelel az evangéliumokban megörökített jézusi tanításnak. Nem azt kutatta, hogy ki miben és mennyiben bűnös. Ennek megállapítását Istenre bízta. Lényegesebbnek tartotta, hogy az evangélium alapján Isten lényegi és személyi egységét hangoztassa, s azt, hogy az ember, lévén Isten gyermeke, a szabadságra hivatott. Éppen ezért Jézus tanításának megélésében megszerezheti az értelemnek és az ismeretnek azon kellékeit, melyek segítségével betöltheti hivatását. Így maga is tökéletessé válhat és a világnak világosságot szolgáltat.

A fentiekből következik az unitárius reformáció egyik lényege. Az, hogy az ember tud különbséget tenni a jó és a rossz között, és ha tud élni a megkülönböztetés képességével, akkor a jót cselekszi.

Kétségtelen, hogy az ember ítélete nem minden esetben helyes és ennek igazságára rengeteg példát tudunk felsorolni. **Ádám** és **Éva** úgy vélekedett, hogy az alma elfogyasztása javukat szolgálja. **Bábel** népe hitte, hogy a torony építése Isten előtt is kedves. **Jónás** nem látta az ellentétes irányba indulás helytelenségét, és mi magunk is sokszor azt hisszük, hogy amit teszünk, az jó. Csak később derül ki, hogy milyen nehezen hozható helyre, amit elvettünk. Ez a felbillent életgyensúllyal, az elvakult önszeretettel vagy az egyéni önzéssel magyarázható. Pedig Isten a Szentírásban normát állít minden embernek. Ebből megtudhatjuk, hogy mi a jó, és mi áll egyenes arányban Isten akaratával.

A jó és a rossz megkülönböztetése szintén a reformáció eredményei közé tartozik. A kérdésben elfoglalt álláspont fönnakad az egyházi meghatározáson és a hangsúlyt nem a jóra, hanem a rossz elhagyására helyezi. Így a reformáció-korabeli ember megtudhatta, hogy mi a rossz, de a jó cselekvésére nem kapott ösztönzést. Igaz, kezébe vehette a Bibliát, saját anyanyelvén olvashatta a benne foglaltakat, de az ellentétes teológiai nézetek tüzeiben nem törekedhetett a jócselekedet gyakorlására. Arra kellett vigyáznia, hogy eleget tegyen az egyház kívánságának, s így pusztá életét fenn-

tarthatta. A jócselekedet gyakorlására csak akkor kerül sor, amikor az eszmék letisztulnak, az emberek tisztán látnak és helyesen értékelnek. Hogy ez is bekövetkezik, arra nézve bizonyosság az a sok intézkedés, amely a könnyek törlését, a sebek gyógyítását és az elesettek fölemelését szolgálja.

Az ember értékének fölismerése és az isteni igazságnak az emberi cselekedetbe való átültetése a reformátorok legszámottevőbb érdeme. Hogy ez melyik reformátornak és milyen mértékben sikerült, az azzal mérhető le, hogy Krisztus imádásával, vagy Jézus követésével igyekszik előmozdítani a tökéletesebb életet.

A reformációra emlékezve, ma is mérlegre tesszük mindazt, amit tőle kapunk: a hitet, a meggyőződést, az eszmei igazsághoz való ragaszkodást és megkérdezzük, méltóak vagyunk-e a nagy reformátorok utódjának neveztetni, és hogy hogyan sáfárkodunk a reánk bízottakkal? Megtartjuk-e a hitet, gyakoroljuk-e a szeretetet, gyarapodunk-e az ismeretben, igyekszünk-e megteremteni az igazság gyümölcseit, és hogy nem feledkezünk-e meg arról az egyháztól, amely tág lehetőséget nyújt a keresztényi élet gyakorlására? Nekünk, a dávidferenci reformáció továbbvivőinek erről sem szabad meg-

feledkeznünk. Elődeink négy évszázadon keresztül küzdöttek és áldoztak azért, hogy mi is megmaradhassunk az egy-Isten hitben, s ezt az örökséget nem szabad eltékozolnunk. Az állandó reformációban, vagy ha jobban érthető, a fejlődő élet alakulásában nem feledkezhetünk meg arról, amit az egyháztól kapunk és arról sem, ami erre kötelez. Bővítsük ismereteinket, idézzük reformátoraink emlékét, tudjunk különbséget tenni a jó és a rossz között. Így válunk a nagy reformátorok méltó utódjává, s újíthatjuk föl évről-évre emléküket, gondolhatunk a személyüknek kijáró tisztelettel rájuk, mert ez is a tökéletesebb élet reánk virradását szolgálja.

A mi nagy reformátorunk, Dávid Ferenc és munkatársai az emlékezetben tovább élnek. Amikor emléküket idézzük, nemcsak a múlt egy darabját ültetjük át a jelenbe, hanem azt is mérlegeljük, amit fölismertek és továbbadtak. Előmozdítja-e a mai életet? Az önmagunknak föltett kérdésre csak igennel tudunk válaszolni. Ezért hálaérzetünket ma Isten mellett feljük is sugározzuk. Tesszük ezt azzal a hittel és ígérettel, hogy miként ők, úgy mi is világosságot szolgáltatunk.

Kelemen Miklós

Bogáti Fazakas Miklós

PSALMUS CXXI

Veled az Úr

Várnék erőt mindenünnet,
Hegyek felől segedelmet,
Széllel viszem két szememet,
Nézném, ha védnék fejemet.

Együnnet is nem reménlek,
Azért csak az Úrra nézek,
Ha mindent könnyen teremtett,
Engem ez ügyben megmenthet.

Lábod iszanni sem hagyja,
Ha tántorgasz, kezéd fogja,
Szemét álmra nem hunyja,
Fédet őrződ, Úr úgy őja.

Elhidd, ez Úr hogy nem szunnyad,
Izraelt őrizi, úgy tudjad,
El sem veszi szemét róllad,
Éjjel-nappal neked virraszt.

De mit rettegsz, ha Úr nem hagy,
Ha Úr őriz, ha jobbján vagy,
Jobbod felől ha erőt ad,
Fejed felett árnyékot tart.

Aztól sem hév nappal nem vér,
Hold hűvöse éjjel sem ér,
Semmi veszély hozzád nem fér,
Mert mindenkor veled vezér.

Szentit régen az pusztában,
Így őrzé minden útokban,
Megóv s nem hagy semmi búdban,
Tartja lelked mert markában.

Utadban, minden jártodban,
Téged őriz, és házadban,
Békességben és hadakban,
Örökké tart ótalmában.

Rettent Jozafátnak mondá,
Jechaziel így biztatá,
Pogán ellen bátorítá,
Százhuszonegy nótán hagyá.

(1587–1589 körül)

Meghívó

KORUNK UNITARIZMUSA KONFERENCIA

*A Budapesti Unitárius Egyházközség
gyülekezeti termében*

(Nagy Ignác u. 2-4.)

*1997. november hó 6-án és 7-én
9⁰⁰ órai kezdettel.*

A Magyarországi Unitárius Egyház Teológiai Intézete a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Kara közreműködésével egésznapos konferenciát szervez (12-14 óra közötti ebédszünettel) az 1993-ban elkezdett konferencia sorozatának keretében.

Jézus élete és tanításai témakörben, amelyre minden érdeklődő unitárius hívőt és nem unitárius vendéget szívesen látnak és szeretettel hívnak.

Előadásokat tartanak:

André GOUNELLE professzor	– Montpellier, Franciaország
SZABÓ Árpád professzor, püspök	– Kolozsvár
REZI Elek professzor, főjegyző	– Kolozsvár
SZÉKELY Miklós esperes	– Kövend
SZÁSZ Ferenc lelkész	– Brassó
LÉTA Sándor lelkész	– Petrozsény
CZIRE Szabolcs lelkész	– Kolozsvár
ORBÓKNÉ SZENT-IVÁNYI Ilona főjegyző	– Budapest
SZTANKÓCZY Zoltán Teol. Intézet felügyelő gondnok	– Budapest
SOMOGYI László Teol. Intézet tanácsadó	– Budapest
KÁSZONI József lelkész, Teol. Intézet titkár	– Budapest
RÁZMÁNY Csaba lelkész, Teol. Intézet kutató	– Budapest

Legyen meg a Te akaratod!

Veres Zoltán Svédországban élő író a Miatyánkról szóló elmélkedéseinek folytatása.

Igen, néha csoda történik. Csodálatosabb csoda, mint amit általában csodának tartunk.

Csodának tartunk valamilyen, az általunk ismert természettörvényekkel ellenkező történet. Ha ilyen csoda történik, az azt jelenti, hogy nem ismerjük azt a természettörvényt, amely a csodát lehetővé tette. Tehát nem is csodáról van szó. Isten minden bizonynyal nem azért alkotta a természettörvényeket, hogy ő maga megszegje őket.

Az a másfajta, a csodánál csodálatosabb csoda, melyről itt bizonyosságot teszek, akkor történik, amikor Isten megszólítja az embert. Mindegy, hogy égő csipkebokorból-e, mint Mózeset, vagy csupán az ember lelke mélyéről – sőt, ha az utóbbi történik, akkor az a csodánál csodálatosabb csoda esetei közül a legcsodálatosabb.

Engem egyszer egy sírkert egyik szobráról szólított meg. Elmondom, hogyan történt.

A szobor a kolozsvári Házsongárdban állt egy sír fölött, s egy gyermeket ábrázolt térdeplő helyzetben, kereszttel a kezében. A sírban egy kétéves korában meghalt kisfiú pihent. A szobor talapzatán ott állt vésett és aranyozott betűkkel a neve és a két, egymáshoz döbbenetesen közeli évszám, alatta pedig a nyilvánvalóan mélyen vallásos szülők megnyugvásának jeleként a felirat:

„Legyen meg a Te akaratod”.

A sír közel volt a mi családi sírhelyünkhöz, s mivel halottainkat szorgalmasan látogató nagyanyám rendszerint magával vitt (untam a dolgot, egyetlen vigaszom a báméskodás volt), a szobrot gyakran láttam, a feliratot talán százszor is elolvastam. Gyermekként felfedeztem, hogy számos sírkövön áll ugyanez a felirat, s anélkül, hogy sokat töprengtem volna rajta, elkönyveltem magamban: a vallásos emberek a Miatyánknak ezzel a mondatával próbálják enyhíteni nehezen viselhető szívfájdalmukat.

Később aztán sokáig nem jártam arra. Fiatal házas, fiatal apa voltam, amikor egyszer újra arra vitt valami kényszerűség, s ekkor történt az, hogy Isten megszólított.

Megpillantottam a kétéves kisfiú sírját, ráesett a tekintetem a felíratra, és – értsétek meg – egy-

szer csak hallottam a hangtalan Hangot a szobor felől: „Nem, ez nem az én akaratom.”

Az akarat kérdése: a teológia központi kérdése. Miért nem teremtette Isten jónak, minden rosszra képtelennek az embert? Miért adott neki szabad akaratot, hogy választhasson jó és rossz között? Miért veszi rossz néven tőle, ha a rosszat választja, amikor mindenható létére meggátolhatná ebben?

Amilyen nehéz a kérdés, olyan egyszerű a válasz: Isten nem bábnak teremtette az embert egy őáltala magányosan játszott vígjátékhoz. Isten az embert társának teremtette. Hallatlan méltóságot ajándékozott neki, s ehhez a méltósághoz az is hozzátartozik, hogy mást akarhasson, mint Isten. Ha az ember mást-akarása hiábavaló volna Isten akaratával szemben, akkor az ember mégis báb volna: egy szabad akarattal felruházott, de akarata érvényesítésének lehetőségétől megfosztott báb. Ez még rosszabb volna, mint akarat nélküli bábnak lennie. Isten tehát engedi érvényesülni az ember vak, ostoba, gonosz, pusztító, önpusztító akaratát is, s talán ő is csak reménykedik abban, talán előre tudja, hogy az ember végül be fogja látni: ha mást akar, mint Isten, az a romlásba viszi.

Isten mindig jót akar, ez az ő lényegéhez tartozik. „Az Isten: szeretet” – mondta a Miatyánk szavait ajkunkra adó Mester. Isten nem akarhatja, hogy kétéves kisfiúk meghaljanak, ez csak emberi mulasztás, gondatlanság, tudatlanság, régi titkos bűn, műhiba és ezer egyéb hasonló dolog következménye lehet. Isten nem akarhatja mindazt a szörnyűséget, ami naponta történik a világban. Háborúkra, fegyveres és fegyvertelen népirtásokra, milliók nyomorára, éhezésére nem mondhatjuk ajtatos képpel: „Legyen meg a Te akaratod” – ez egyszerűen istenkáromlás volna.

És ha Isten mindig jót akar, az embernek az a jó, ha ő is azt akarja, ami Isten. Ezért a Mesterünktől tanult imádság itt boncolgatott, sokszor és sokak által félreértett fohásza nem a megadás, belenyugvás ígéje, hanem eget ostromló kiáltás: „Add, Urunk, hogy a Te akaratod legyen meg. Hogy szabad akaratból azt akarjuk mi is, amit Te.”

(Folytatjuk)

A székelyderzsi templomerőd kaputornya régen és napjainkban: a – 1606-tól 1868-ig; b – 1868-tól

Teréz anya halálára

*„A csend gyümölcse az ima,
Az ima gyümölcse a hit,
A hit gyümölcse a szeretet,
A szeretet gyümölcse a szolgálat,
A szolgálat gyümölcse a béke.”*

(Teréz anya)

Már több hét választ el Lady Diana temetési szertartásától, de emlékeimben elevenen élnek úgy Tony Blair miniszterelnök 1. Korintis 13. részéből felolvasott gyönyörű szavai, mint pedig Elton John „Gyertya a szélben” című dalának nagyszerű melódiája. A hír, hogy Károly herceg felesége halott, megrázta a monarchiát és egyben az egész világot. Elsősorban azért mert Lady Diana hercegnőként lett világsztár, s halálával az egész világ által gyászolt áldozat.

Sokan írtak a világsajtóban arról, hogy temetése volt a hercegnő tulajdonképpeni megkoronázása is egyben. Ezzel az az óhaj is megfogalmazódott, hogy a tömeg, a nép egy olyan királynőre vágyott, mint amilyen ő volt, akit a nép hercegnőjének is neveztek. Vagyis: másként viselkedő, modern monarchiára.

Lady Diana temetése előtt történt még egy haláleset. A szintén sokak által kedvelt és szeretett **Teréz anyáé**, akinek halálhíre, úgy érzem, sajnos méltatlanul háttérbe szorult a hercegnő halálhíréhez képest.

Szeptember 5-én kihúnytak Kalkutta fényei, elhervadtak virágai. Meghalt Teréz anya. Ezen rövid írással óhajtok emléket állítani számára lapunk hasábjain. Teréz anya Szkopjeban született 1910-ben, albán építómunkás családban. Neve: Agnes Gnoxa Bojaxhiu. És mindössze tizenkilenc éves volt, amikor tanítani kezdett Indiában. Látva az ottani nyomort, karitatív tevékenységbe kezdett. Ezért alapította meg az irgalmas nővérek rendjét, melynek tagsága mára több mint tizenötezer személyt számlál, és az egész világon a szegényeket, az elesetteket gyámolítja. Teréz anya már életében kiérdemelte a „szegények szentje” megnevezést. Mert Ő mindenkit szeretett és őt is mindenki szerette.

India lakói édesanyjukat látták és szerették benne, így lett Teréz nővérből Teréz anya.

Nem volt Ő forradalmár, a világot sem akarta megváltoztatni, de egy nagyszerű célja volt: egész életében és egész életével a világ szegényeit szolgálta. Megkísérelte ezen elesetteknek visszaadni

emberi méltóságukat. Az emberiséget rádöbbenette arra, hogy a szeretet maga az igazság és ahol szeretet van, ott béke is lakozik.

A szegények és nélkülözők, a betegek és árvák, a leprások és AIDS vírussal fertőzöttek között emberbaráti tevékenységéért 1979-ben Nobel díjjal is kitüntették. Ezt a díjat a dinamit feltalálója alapította, és egy király adta át számára, bársonytól pompázó, kristálytól ragyogó teremben. Körös-körül előkelő hírességek fekete öltönyben, elegáns estélyiben. A világ gazdag, befolyásos, zseniális, tehetséges emberei mind egybegyűltek ebből az alkalmából. A kör közepén egy apró termetű asszony fakókék száriban és kopottas saruban.

Nincs a világon az a sah, elnök, király, tudós, bankár, pápa, ajatollah, püspök, tábornok, olajtársaság, amely annyi hatalom kulcsát birtokolta volna, mint Ő. Ővé volt a legyőzhetetlen fegyver a világ bajai ellen: *övé volt a szerető szív*. És övé volt az élet örök kincse, az együttérző lélek.

Ahhoz, hogy a részvétlen cinizmust le lehessen győzni, egyedül a *meg nem alkuvó szeretet* fegyverét tarthatjuk kezünkben.

Én nem beszélem Teréz anya nyelvét. Tettei azonban mindennél többet mesélnek, meséltek nekem. Úgy érzem megtisztulok, megdicsőülök általuk. Nem hiszem, hogy egyetlen ember túl sokat tehet az emberiségért. Nem hiszek abban a fajta Istenben, akiben Ő hitt. De hitének erejétől elszégyellem magam. És *hiszek Teréz anyában*. Még egy eseményt szeretnék felidézni életéből.

Néhány évvel ezelőtt a kvantumfizikusok és a vallásos misztikusok konferenciáján Bombayban volt. Ahogy az emelvényhez lépett, a konferencia elméleti jellegét azonnal megváltoztatta, s azt *cselekvésre és felszólításra* változtatta. Határozottan kijelentette az elbűvölt közönségnek:

„Nagy dolgokat nem tudunk véghezvinni, csakis kis dolgokat, nagy szeretettel.”

Sokszor fölkaavart, bosszantott, megszegyenített engem ez az asszony. Sokszor eltűnődtem azon: vajon mit tudhat, amit én nem tudok?

Életéből, cselekedeteiből aztán ezt is megtudhat-
tam, erre a kérdésemre is választ adott ez a nagy-
szerűen megélt emberi élet.

A békére nem vigyázni kell, hanem tenni kell
érte, s szükség esetén szétszítani a rászorulókat kö-
zött.

Teréz anya csodálatosan hatott életével Indiára
és ezáltal az egész világra. Ez az összevetés annál
is inkább igaz, mivel India jóval több, mint fél mil-
liárdnyi lakosával a föld második legnépesebb or-
szága. Lakosságának 70%-a hindu, de igen jelen-
tős a mohamedánok számaránya is: 25%. A többi
valláshoz, köztük a kereszténységhez a lakosság
5%-a tartozik. Teréz anya halálhírére mégis ezrek
és ezrek gyűltek össze – a jelentések szerint jobbá-
ra hinduk és mohamedánok –, hogy leróják kegye-
letüket koporsója előtt. Az államfő összes hivatalos
programját lemondta. Új-Delhiben kétnapos
gyászt rendeltek el, félárbócra engedték a nemzeti
lobogót. Bejelentették azt is, hogy szeptember 13-
án állami temetésen vesznek tőle búcsút. A világ
leghíresebb albán származású személyiségének
tisztelőre Albániában nemzeti gyászt rendeltek
el.

„Az egész világ gyászol, mert egy kivételes szent-
ségű lény hagyott itt bennünket.” „Kevesebb szere-
tet, kevesebb együttérzés, kevesebb fény maradt
távozásával.” Cikkeztek ilyen és hasonló vezércik-
kekkel a világsajtóban, amikor róla írtak.

Ennek a reménye mondatja velem, hogy Teréz
anya, akinek lényében az ég és a föld ölelkezett, a
jövőben még nagyobb és még több hatást fog gya-
korolni az emberiségre, mint eddig tette. Főleg az
emberiség nagyobbik felét kitevő szegényekre, ele-
settekre. Rádöbbenhettünk arra, hogy a világ leg-
nagyobb integratív ereje a *humánus, az emberiség
szolgálata*, és nem utolsósorban a *megbocsátó sze-
retet*.

Teréz anya egész életében a szegényekkel, az el-
esettekkel, és a megsebzettekkel vállalt sorsközös-
séget. A betegekkel és korunk beteg társadalmá-
val. Egész életében a boldogtalanok boldogságáért
küzdött. És a csodálatos az, hogy ebben a hosszú
küzdelemben egy pillanatra sem fáradt el.

Ezért mondtam és hiszem, hogy Teréz anya nem
halt meg. Csak alszik. De a fény és az öröm, ame-
lyet Ő hirdetett, örökké él.

Kászoni József

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL... Nagy Lajos (1828–1910)

Azoknak a sokoldalú unitárius elődöknek
volt egyike, aki mint tanár, lelkész, lapszerkesztő,
népköltészeti gyűjtő és közéleti ember járult hozzá
a XIX. század minden vonatkozásában változatos-
nak mondható életéhez.

Nagy Lajos 1828. július 6-án született Nyárad-
gálfalván, Nagy Sándor és Kovács Judit székely,
szegény, de nemes szülők gyermekeként.

Tizenegy éves koráig szülőfalujában, majd a szé-
kelykeresztúri iskolában tanult. A szabadságharc
kitörésekor a 20 éves ifjú beállt a honvédek közé.
Előbb, mint Mátyás huszár, később, mint a 87-ik
zászlóalj honvédja vett részt a szabadságharcban.
A világosi fegyverletétel után egy évet Nyáradgál-
falván, a szülői háznál töltött el, majd Kolozsvárra
ment tanulmányai folytatására.

A kolozsvári tanulmányi évek alatt két nagyne-
vű igazgatója volt: a hegeli filozófiára alapozott ra-
cionális unitarizmus kidolgozója, Aranyosrákosi
Székely Mózes és a nemzetgazdaságtan későbbi
egyetemi tanára Berde Áron.

Tanárai a népköltészeti hagyományok gyűjtője
Krizsa János, a jogász Mikó Lőrinc, a Wesselényi
fiúk későbbi nevelője Botár Ferenc és a kolozsvári
Tudományegyetem majdani könyvtárosa Bedő Dá-
niel voltak.

Nagy Lajos a két éves teológiai tanfolyammal
párhuzamosan köztanítóként működött. 1856-ban
a főtanács a göttingai Egyetemre küldte, ahol a
szokásos gyűjtőút (peregrinálás) után három fél-
évet töltött el, történelem, földrajz, görög, angol és
teológiai tárgyak tanulásával.

1857 júniusától a kolozsvári kollégium tanárává
választotta és az Egyház a kolozsvári egyházköz-
ség másodpapjának alkalmazta. Mint tanár, 43
évig működött. Hat évig (1862–1868-ig) igazga-
tói tisztséget töltött be. A kollégiumban görög és
magyar nyelvet, a teológián bibliai bevezetést taní-
tott.

Tanári működéséről nem sokat tudunk.

Tanársága olyan eseményekhez kapcsolódott,
mint például az abszolutizmus iskolapolitikája, el-
sősorban a német tanítási nyelv behozatala elleni
küzdelem, a középiskolai tárgyak különválasztása
a teológiai és filozófiai tárgyaktól, a tanári székek
számának gyarapítása, az úgynevezett „garasos
alamizsna” bevezetése, az iskolai törvényeknek a
tanév megnyitásakor ismertetése, nyomtatott Ér-
tesítő megjelentetése, a tanárok állásukba való ün-
nepélyes beiktatása, egészségügyi intézkedések,
tanári szakkönyvtár létesítése, a millenniumi ün-
nepségekbe való bekapcsolódás, államsegéllyel
kapcsolatos szerződése, stb.

Nagy Lajosnak ezen eseményekben való közvet-
len részvételéről nem maradt főljegyzés. A kolozs-
vári iskola hajdani tanárainak életét és működését
bemutató Gál Kelemen is nagyobb jelentőséget tu-
lajdonított közéleti, mint tanári működésének. Ta-
nári működését illetően, Gál nevezetes munkájá-
ban csak annyit jegyzett meg, hogy „tanári műkö-
dését a meg nem alkuvó hazafias szellem fiatalos
idealizmusa jellemezte. Ha Homerost, ha Platont
magyarázta, az alkalmazás csak a magyar nemzeti
eszmére tért vissza. Az egyéniségéből sugárzó
szuggesztív erőnek nagyobb nevelőértéket tulajdo-

nított, mint a legjobb tantervnek és utasításnak. Költői kedély közel állt az ifjúság szívéhez, nemcsak azért, mert néha túlságosan engedékeny, hanem azért is, mert tanításait találó mondásokkal, vissza- visszatérő idézetekkel fűszerezte.”

Nagy Lajos a tanári pályától 1900. december 1-én vonult vissza.

Az Unitárius Közlöny 1901. 1. sz. „Nagy Lajos tanár nyugalomban” című közleményében olvashatjuk, hogy tiszteletére a kolozsvári Központi Szálló emeleti termeiben 80 terítékes bankettet rendeztek. Majd ugyanezen lap 1901. évi száma (117. old.) azt is tudatta, hogy már a bankettet jóval megelőzően, március 23-án a diákság a Kollégium dísztermében búcsúzott el négy hónappal azelőtt nyugdíjba vonult tanárától.

Lelkészi tevékenységéről írásban kevés került megörökítésre. Gál Kelemen említette meg („A kolozsvári unitárius kollégium története.” 1935), hogy 1862-ben a kolozs-dobokai egyházkör espere-sévé választotta. Lelkészi jellegével függött össze, hogy 1880-ban megválasztották az egyházi főjegyzői tisztségre.

1861-ben, a lakásán összegyűlt egyházi vezetők mondták ki egy folyóirat kiadásának szükségességét és részt vett a Keresztény Magvető néven megjelent lap szerkesztésében. Ez évben a tordai lelkeszszenelő zsinat ünnepi szónoka volt. A zsinaton elhangzott lelkeszszenelő beszédét – Gál Kelemen – az abszolutizmus korában elhangzott első szabadabb szellemű beszédeként értékelte.

1865-ben az E. K. Tanács megbízta az Erdélybe látogatott liverpooli unitárius lelkész, Steinthal Alfréd kalauzolásával, akit elkísért Tordára, néhány aranyosszéki egyházközségbe és Székelykeresztúrra.

Mint egyházi ember volt jelen Hódmezővásárhelyen az 1880. május 17-én tartott első unitárius istentiszteleten, ahol ünnepi szónokként működött közre. E beszéde még ugyanazon évben megjelent nyomtatásban.

1888-tól 1892-ig részt vett Boros György mellett az Unitárius Közlöny című lap szerkesztésében.

1889-ben tagja lett annak a bizottságnak, amelyet az E. K. Tanács egy új templomi énekeskönyv kiadásának előkészítésére hívott életre. Ezen énekeskönyvben – amint erről hírt adott az Unitárius Közlöny (1896. 11. sz. 177. old.) pár kedves himnusz tőle származott.

1897-ben Torockószentgyörgyön, Brassai szülőházának emléktáblával való megjelölésén az E. K. Tanácsot képviselte és lelkeszi minőségében, az ünnepély alkalmával a templomban imát mondott. (Ker. Magv. 1897. 6. füzet. 337. old.) Egyházi működését a Keresztény Magvetőben 1861-től 1901-ig megjelent egyházi jellegű cikkei és vallásos tárgyú versei egészítették ki. De itt említhetjük meg az Unitárius Közlönyben 1888-ról megjelent verseit és az Unitárius Szószékben közreadott egyházi beszédét (1896), valamint Simén Domokossal közösen kiadott „Nagyváradai disputatio” című munkát, melyet szintén egyházi tevékenységei közé sorolhatunk.

Mint közéleti embernek, legnagyobb jelentősége a kolozsvári Mátyás király szobor létrehozásában volt.

Nagy Lajos 1902-ben a „Jelentés a kolozsvári Mátyás király szoborról” című kiadványa „Előzmény” című részében elmondja, hogy mint a város törvényhatósági tagja, 1882-ben indítványozta a város hajdani nagy szülöttjének, Mátyás király szobrának felállítását. A cél érdekében 20 éven keresztül fáradságot és időt nem kímélve szervezett és gyűjtött, hogy a nagy király emlékét szülővárosa méltóképpen megörökítse. Az 1882. július 21-ei városi közgyűlés határozata szerint a szoborbizottság elnökének gr. Eszterházy Kálmán főispánt, alnökének a polgármestert és dr. Szabó Károly egyetemi tanárt választották meg. 1884. szeptember 12-én Nagy Mór városi tanácsnok, a városi közgyűlés elé terjesztette az országos gyűjtés iránti tervezetet, de a sajtó a szobor kérdésével csak 1887-ben kezdett foglalkozni. Előbb a Pesti Napló, majd az Ellenzék írt a gyűjtés eredményéről. 1888. január 10-én a közgyűlés a bizottságot újraválasztotta és két évtizednek kellett még eltelnie, hogy Nagy Lajos terve és aktivitása eredményeként, 1902-ben fölállítsák a Kolozsvári Szent Mihály templom déli oldalán Mátyás király szobrát.

Bár a szobor Fadrusz János munkáját dicséri, a kivitelezésben részt vett az unitárius Pákei Lajos (1853–1921), a város főépítésze is, aki a szobor talpzatának architektonikus és szerkezeti tervét készítette el. A szoborral Nagy Lajos azon álma teljesült, amit a kezdet kezdetén versben így örökített meg:

„Szeretném megérni...

Azt az emléket is, amihez kezdtem én

Mátyás király szobrát Kolozsvár közterén”.

A nagy eseményt Nagy Lajos nem csak megérte. Boros György az Unitárius Közlönyben (1902. 200. old.) felhívta a figyelmet Nagy Lajosra, aki a szobor fölállítása körüli tevékenysége elismerésül királyi tanácsosi címet kapott.

Sokan jóleső örömmel nyugtázták, hogy Mátyás király születésének 500 éves évfordulóján a sajtó megemlékezett Nagy Lajosnak a szobor felállítása körüli érdemeiről, mint ahogy a múlt évben sokan aggódva fogadták a hírt, hogy a város mostani polgármestere a szobor eltávolításán fáradozott.

Nagy Lajos közéleti tevékenysége nem korlátozódott csupán a Mátyás szobor felállítására. 1871-ben jelen volt Pesten a Reform Egylet alakuló közgyűlésén. Többször felolvasott verseiből a Dávid Ferenc Egylet közgyűlésén és felolvasó ülésén. Bulykovszkyné Szilágyi Lilla alapítványtevő születésének 70-ik évfordulóján megemlékezést tartott érdemeiről. A Kolozsvári Napló (1874) írta, hogy a Kolozsváron tartózkodó Petőfi Sándor és felesége tiszteletére adott díszvacsorán Nagy Lajos is felszólalt és az „unió”-ra emelte poharát. Megalapította a kolozsvári Gazdasági Egyletet.

Meg kell említenünk Nagy Lajosnak irodalomhoz való viszonyát is. Irodalmi hajlamai már diákkorában jelentkeztek. Az ifjúsági olvasó és önképzőkörben társadalmi és neveléstani munkával je-

lentkezett. Írt apróbb költeményeket, gyűjtött népmeséket, népdalokat, közmondásokat, hely- és állatneveket, gyermekmeséket. Ezek Gáspár János szerkesztésében megjelent „Csemegék” című gyűjteményében és Kriza „Vadrózsák”-jában jelentek meg. Külön érdemként említendő föl, a „Barcsai” című ó-szekely népballada-gyűjtése, amellyel – Szinnyi József szerint – Erdélyi János figyelmét a szekely népballadák felkutatására és gyűjtésére irányította.

Költeményei a kolozsvári Hetilapban (1853–1854) és az Unitárius Közlönyben láttak napvilágot, de ismert 1849–1901-ig írt verseinek Kolozsvárott 1901-ben megjelent gyűjteményes kötete is „Hangok a szabadságharc után” címmel. Ez a 62 költeményt tartalmazó kötet tanítványainak sürgetésére jelent meg. Ürmössy Lajos „Tizenhét év Erdély történetéből” című munkájában (1894. II. k. 69. old.) azt írta, hogy régi költeményeinek kiadásával Nagy Lajos saját érdemeit növelte. Ugyancsak Ürmössytől tudjuk („Kolozsvár kereskedelme és ipara története”. 1894. 118. old.), hogy az Ifjú Erdély című lap 5-ik számában „Az erdélyi népies

ipar stílje eredetisége” címen írt tanulmányt, a címben említett témáról.

Munkatársa volt a Réthi Lajos szerkesztésében megjelent Növendékek Lapjának és a Korunknak, valamint a már említett Keresztény Magvetőnek és Unitárius Közlönynek, hol az előbbi szerkesztéssel járó tehnikai munkák végzését vállalta föl.

Nagy Lajos 1910. május 19-én halálozott el.

Temetésén, ahogy Gál Kelemen írta: „impozáns módon nyilvánult meg a hatóságok, a testületek és a társadalom részvéte.”

Gál Kelemen – egykori tanítványa – a sírnál elhangzott búcsúbeszédében gyakorlati érzékét, a köz ügyében végzett tevékenységét és hasznos tanácsait emelte ki, mely az Unitárius Közlöny első számában megjelent versének ma ezen szavaira figyelmeztet:

„Folyna mindig vígan életünk
Jó szerencse járván mi velünk,
Imádkozni mégis kellene
Hozzád, oh szeretet Istene.”

Kelemen Miklós

Ószabó István:

Így lehetek

Életem egyetlen, mindent eldöntő szerencséje talán, hogy ide születtem, ide, ahol gyermekkorom eltelt. Ide köt minden. Mintha csak ennyi volna Magyarország, gyarmat a hazán belül; a sík, a fehér szikföld – ez a régiekről maradt tisztás nekem a jelen idejű túlvilág. Az ősi keremet helye, ahol még pogányok imádták Istent.

Múzsák nyelvén szólni, s hallgatni itt tanultam; s hogy a baj eredetének tartsam a beszédet. Ez a végtelen nyitott távlatot előttem. Angyalt én itt teremtettem képzeletemmel, aki a lángokból szólt: „Vedd le sarudat, mert a föld, ahol állsz, szent”. Itt a születésem előtti időbe nyúlnak vissza életem emlékei. – És volt idő, amikor ezt is megtagadtam.

Milyen szájalmas volt sötétben csapkodásom. Azt hittem ostobán, folytathatatlan, életképtelen az, ami leszármazásom ágaiban élet és erő volt; s hogy ami életüknek még értelmet adott, számomra semmivé lesz.

Azt gondoltam, a nemlét a múlt, s ami volt, kiszáradt héj a csibe pihéin, – nem őrizhetem tovább. Szent védettségem biztonságáról lemondva, nincs számomra más, magamtól kell lennem valamivé; vagy – ami rajtam kiüt – sajátság jegyeimbe kell belehalnom.

Ma már tudom, ha vagyok, nem csupán vagyok valahol – de az ő szellemükben: egy nemzet, egy nyelv az, boldog és szép tartomány. Ide születtem. Én én vagyok. Ha bármit teszek, ha megszólalok, ez jelenti eredetiségem. Személyes életemen túl, ez az én különbségem. Így lehetek a világnak. Külön lombja, Élet: égis éré fádon egy kis ágnek.

Ez az ország boldog anyaként ölelt magához minden idegent, lényegét megtartó tiszta, ős értékent; s örömet és kínom is nemzetivé avatja. Sokféle forrásból ihattam itt. Egymást egyformán ölelő s összeölelkező kis népek bábelében nyelvünk, költészetünk egyedülálló aranyharangként bong.

Azt a bizonyos pontot hát, amiről Archimedes beszél én nem kerestem. Fölnéztem s elémtárolón egyszerre megláttam itt ezt a földet. Nem hiszitek talán, ahogy felé közeledtem, lassanként kezdtem emlékezni rá.

Honvágyat nem érezhettem volna egy ismeretlen haza után. Úgy jöttem én ide, mint aki élt itt egyszer. Nem tudom mi, milyen idegenség az, ami népet hajszol a földön, széltibe-hosszába, hogy hazáját keresse. Talán őseink is rátaláltak ennél egy szebb, védettebb helyre s valami érzés azt súgta nekik, menjetek tovább, messze van az még, amit kerestek, ahol majd végre pihenést találtok. Tüskék Európa szívében, ti pogányok, vadak, mégis csak ide, ide értetek.

Adassék meg ez a földön minden népnek. Ne legyen olyan erő, olyan hatalom, amely ragaszkodásunk gyökereit kitépi; s hogy idegennek érezzük magunkat, ahol élünk, száműzöttnek, ahol otthonunk van, gyökértelennek ott, ahol születünk.

És ne csak lefelé, gyökereink törjenek egymás felé is, s ha elvágják, újra összenőnek, eggyé forrva össze, ahogy Isten lényével egyszer minden lélek.

1849. OKTÓBER 6. ARAD

Az aradi tizenhárom vértanú
névaláírása:

Kiss Jenő, Aulich Lajos,
Nagy-Sándor József, Dessewffy Arisztid,
Török Ignác, Lahner György,
Schweidel József, Knézich Károly,
Pöltenberg Ernő, gróf Vécsey Károly,
Lázár Vilmos, Damjanich János,
gróf Leiningen Károly.

The image shows 13 handwritten signatures in cursive script, arranged in a roughly circular pattern. The signatures are: Kiss Jenő, Aulich Lajos, Nagy-Sándor József, Dessewffy Arisztid, Török Ignác, Lahner György, Schweidel József, Knézich Károly, Pöltenberg Ernő, gróf Vécsey Károly, Lázár Vilmos, Damjanich János, and gróf Leiningen Károly.

Nemzetközi konferencia Enyedi Györgyről

Enyedi György és a kelet-közép-európai unitarizmus a XVI-XVII. században – címmel nemzetközi konferencia volt szeptember 2–6 között Kolozsvárott. A külföldön is nagy érdeklődésnek örvendő tudományos értekezletet a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetének Reneszánsz Osztálya, a Magyarországi Unitárius Egyház, az Erdélyi Unitárius Egyház és az Erdélyi Múzeum Egyesület rendezésében tartották meg. A rendezőbizottságból kiemelném név szerint a következőket: **Balázs Mihály**, Szeged; **Bencze Márton** püspök, Budapest; **Benkő Samu**, Kolozsvár; **Jankovics József**, Budapest; **dr. Szabó Árpád** püspök, Kolozsvár neveit. A rendezvény titkárai: **Andrássy György** Kolozsvár, **Káldos János** Budapest, **Keserű Gizella** Szeged voltak. Gazdasági igazgatója a konferenciának **Mikó István** volt Budapestről.

A konferenciát **dr. Szabó Árpád**, **Benkő Samu**, **Jankovics József** és **Bencze Márton** nyitották meg, szeptember 2-án. Szabó Árpád püspök a 400 éve elhunyt Enyedi György munkásságának jelentőségét méltatta. Benkő Samu, az Erdélyi Múzeum Egyesület elnöke beszédében kiemelte: Enyedi György egyike azoknak a külföldet járt unitáriusoknak, aki hazatérte után nagy lelki erővel szolgáltak kis hazájuk javát. Jankovics József a 16. sz. eszmetör-

téneti hátterét ecsetelte, valamint Enyedi György életútját és munkásságát ismertette. Bencze Márton magyarországi püspök megnyitó beszédében méltatva a Hegyi Beszéd „Makarizma”-nak első tételét kiemelten szolt a trichotómia jelentőségéről, és arról, hogy Enyedi György püspök munkája, „a befogadó léleknek és aktív szellemnek a terméke.”

Ezzel vette kezdetét tehát az az igényes, egy héten keresztül zajló tudományos munka, amely a hat nap alatt nem kevesebb mint közel negyven(!) előadót sorakoztatott fel a fent megnevezett témában. A hét folyamán mintegy kettőszáz érdeklődőt jegyeztek a nyilvántartók. A témának jeles nemzetközi előadói is voltak, akik közül kiemelnénk *Lech Szczucki* professzort Lengyelországból, *Roberta Lorenzetti*, *Claudio Madonia*, *Valerio Marchetti* előadókat Olaszországból, *Henk van Graaf*-ot Hollandiából, *David Keyes*, *Gellérd Judit*ot az Egyesült Államokból, *Greame Murdock* előadót Angliából stb.

Mindenki örömeire szolgált Balázs Mihály professzornak az a bejelentése, hogy a konferencián elhangzott anyagot könyv formájában is közreadni szándékoznak, amit a jelenlevők nagy megleléssel nyugtáztak.

K. J.

„... én protestáns vagyok. Mint ilyen,
szabadelvű, és jóindulatú
minden más vallás iránt.”

(Jókai Mór)

Új VILÁGLÁTÁS

In memoriam 1956

Oláh András:

Álarc a csönd

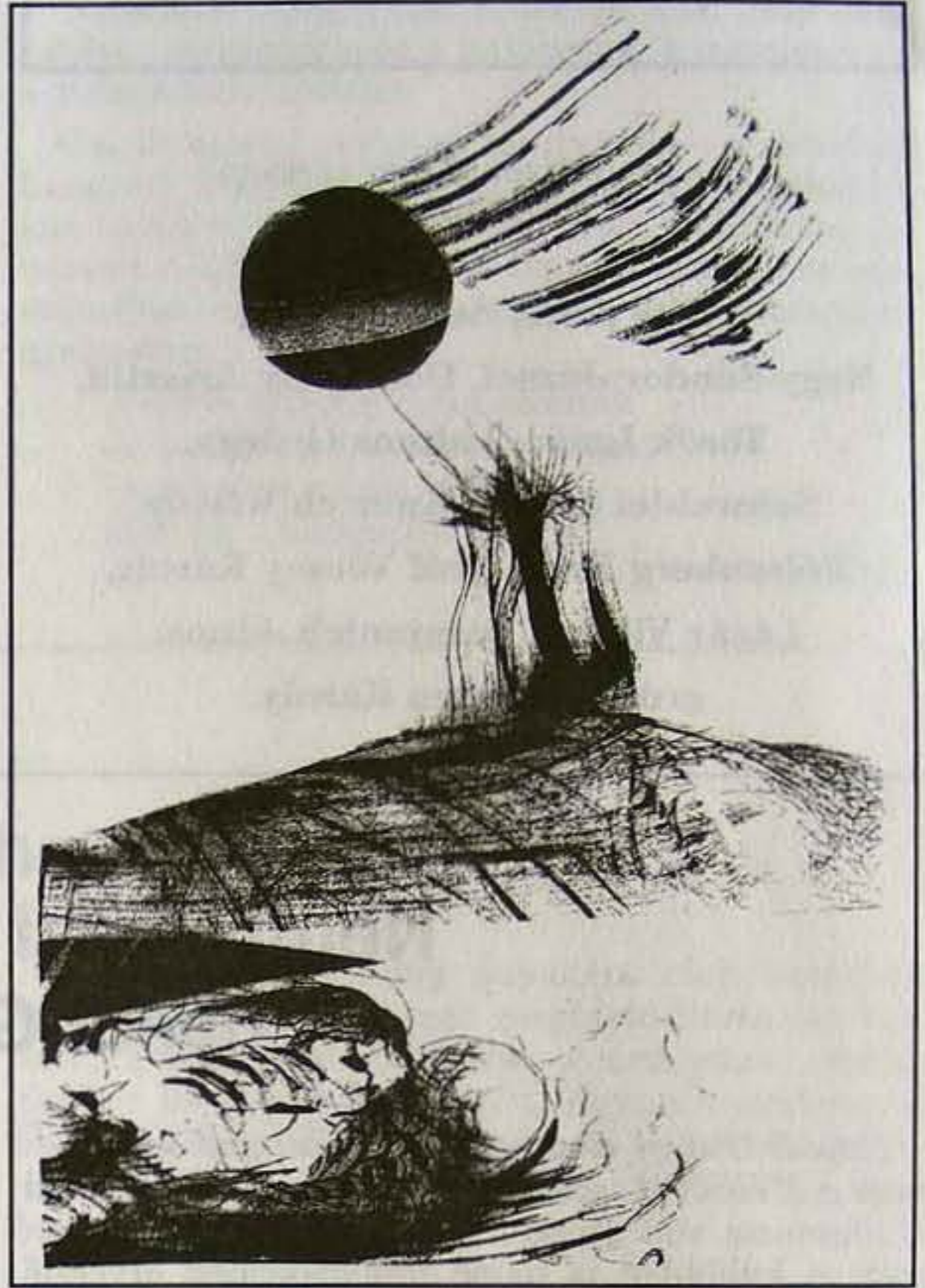
Eső szitál. Anyák fáradt
szemében haldokló fájdalom.
Borús álmok. Porhanyós
emlékek. Meszes gerincek
néma beletörődése: deresre
vont hallgatás...

De álarc a csönd. A sebek
hiánya, a varasodó félelem.
Álarc a konok némaság
hálójában vergődő szürke
szem. Álarc itt minden.
S vádol a szótlan gyávaság.

könyörgés

Mansfeld Péter emlékének

bocsásd meg nekünk
hogy hagytuk víz alá nyomni
fuldokló hitünket
bocsásd meg
az összeszorított fogak között
sűrűsödő csöndet
az elmetszett szavak igazát
s hogy testvérnek neveztek
testvérünk gyilkosát

Török Levente grafikája

Ürmösi találkozó

A Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör harmadikban vett részt az erdélyi unitárius ifjúsági konferencián. Hagyományához híven most is nyolc fős delegációval képviselték a beregi unitárius fiatalokat.

Öröm volt találkozni régi erdélyi ismerősökkel és a magyarországi (pesti és pécsi) unitárius fiatalokkal.

Ötszázötven fiatal gyűlt össze. Érdekes volt megismerkedni a nyugat-európai unitarizmussal, elsősorban az amerikai unitárius-univerzalista mozgalommal. Több szekcióülésen mi is hozzászoltunk a témához. A XXI. században mi egy szabadelvű protestáns szellemiséget képviselő mozgalmat tudunk elképzelni Európa protestáns palettáján.

A beregi delegáció felvette a testvéri kapcsolatot az ürmösi unitárius presbitériummal.

A Sylvester János Protestáns Gimnázium évnyitója

Augusztus 31-én vasárnap délután a zuglói evangélikus templomban tartották a *Sylvester János Protestáns Gimnázium* évadnyitó ünnepségét. A történelmi jelentőségű ünnepségen a szabadelvű protestáns kör két fővel képviseltette magát és a hazai unitáriusságot. (Felhős Szabolcs köri titkár és Nyiri Attila ifjúsági referens.)

Megegyeztek **Bibó István** igazgató úrral, hogy szorosabban fűzik a kapcsolatot a szabadelvű protestáns körrel, s egy önképző-kört indítanak be. Az új önképző-kört a protestáns kör működteti.

A vallási-néprajzi szekció idei ülése

A *Református Teológiai Doktorok Kollégiuma* vallási-néprajzi szekciója idén a Ráday Kollégiumban ülésezett.

Két erdélyi lelkész kutató, **Simén Domokos** csíkszeredai esperes és **Adorjáni Károly** ny. lelkész, a hazai unitáriusságot **Felhős Szabolcs** és felesége, **dr. Csiszár Sarolta** képviselték.

Az előadások között bemutásra került a beregi unitárius szórvány élete és a belőle kinövő szabadelvű protestáns kör. Az ökumenikus szellemiség és a tolerancia nagy érdeklődést váltott ki.

Egyházközségeink életéből

Ünnepségsorozat Füzesgyarmaton

Felejthetetlen élményben volt része annak, aki július 27-én részt vett a megszállt füzesgyarmati templomban tartott ünnepségsorozaton.

Az ünnepi műsor főeseménye a templom újjászentelése volt, amely teljesen megújult. Átfestésre került a torony burkolata, a falak kívül-belül, az ajtó és ablakok.

Vasárnap reggel a szemerkélő esőben aggódva néztük a felhőket és fohászoltunk, csak az emlékmű avatásakor ne eszen.

A beharangozás után néhány perccel a felhők közül előbújó nap sugarak beryogtak az ablakokon, ez is fokozta az ünnepi hangulatot.

Az ünnepségsorozat a szokásos Istentisztelettel kezdődött.

Imádkozott és a szószéki szolgálatot **Balácsi László** lelkészünk végezte. Prédikációjában megemlékezett a Templomépítő Ősökről is.

Egykori lelkészünk, *László Andor* tiszteletes úr unokáinak, *László Ágnes* és *László Attila* konfirmálása következett. A kikerdezést és az első úrvacsora feladását lelkészünk végezte. Öröm volt hallani a távol felkészült fiatalok bátor hitvallását. Az ifjak megáldását főtisztelendő **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző asszony végezte és átadta az egyház ajándékát 1-1 Bibliát. Egyházközségünk gondnoka az egyház tagjaivá fogadta a fiatalokat.

Főtisztelendő Orbókné Szent-Iványi Ilona elmondta templomszentelési beszédét, megáldotta a fiatalokat és átadta rendeltetésének Isten dicsőítésére emelt, megszállt hajlékot.

Dr. Murvay Sámuel, a Magyarországi Unitárius Egyház főgondnoka a püspöki vizitáció nevében köszöntötte a gyülekezetet és röviden beszámolt a vizsgálat eredményéről.

A vizsgálat mindent rendben talált. A főgondnok úr elismeréssel szólt a hívek áldozatvállalásáról. Méltat-

ta lelkészünk felkészültségét az egyházépítésben, hivatali és minden egyéb munkáját.

Az Egyházközség újonnan választott tisztségviselői hivatali esküt tettek az Egyházi Főhatóság előtt.

A nagyszámú ünneplő gyülekezet a megterített Úrasztalához járult, Úrvacsora vétel után a templomkertben gyülekezett. Templomszentelés előtt és után a Dalárda XVI. századi énekeket adott elő.

A templomkertben lévő millicentenáriumi emlékmű felavatása a 199. zsoltár elénekelésével kezdődött. Az avatóbeszédet dr. Murvay Sámuel főgondnok mondta. Beszédében megemlékezett az Unitárius Egyház megalakulásáról, de beszélt a történelem folyamán

A beregi unitárius delegáció koszorúzása a füzesgyarmati millicentenáriumi emlékműnél.

az országot és a magyar nemzetet ért sorscsapásokról is. A palástos lelkészek bibliai idézetekkel avatták fel az emlékművet. A nagyszámú gyülekezet és a Dalárda elénekelte Nemzeti Imádságunkat és a Székely Himnuszt. Végezetül a virágok elhelyezése következett az emlékmű körül.

A jelenlévők arcán látszott a meghatódott ünnepélyesség, amit a 2,5 óra alatt elhangzott gyönyörű, lélekemelő gondolatok váltottak ki.

A mindenható Isten gazdagon jutalmazza meg mindazokat, akik anyagiakkal, vagy kétékezük munkájával hozzájárultak templomunk megszállásához.

Köszönjük Balácsi László lelkészünknek és családjának az ünnepségsorozat előkészítésében és lebonyolításában végzett munkájukat.

Az ünnepségsorozat befejezése után a vendégek és a gyülekezet nagyrésze átsétált a közeli étterembe, ahol már oldott hangulatban, baráti beszélgetés közben elfogyasztották az ebédet.

(Egy unitárius résztvevő)

Gondolatok

Az a szeretet, amely véget ér, sohasem volt igazi.

Isten nem parancsol lehetlent, hanem amidőn parancsol, buzdít megtenni azt, amit tudsz, és kérni azt, amit nem tudsz.

Augustinus

HÍREK

Az Erdélyi Magyarok Egyesülete rendezésében és annak meghívására 1997. szeptember 16-án du. 6 órai kezdettel tartott nagyszámú érdeklődő jelenlétében előadást Kászoni József lelkész, „A kígyó szimbólumának jelentése és értelmezése a Bibliában” címen.

Az Erdélyi Magyarok Egyesülete (Molnár u. 5. sz.) vezetősége előadássorozatot indított „Bibliai lények és szimbólumok” címen, amelynek keretében már két előadás is elhangzott. Az eddigiekben az angeológia (angyaltan) keretében egy katolikus plébános, illetve a Bárány szimbólumának a jelentőségéről egy református lelkész részéről. Ezt a sorozatot folytatta a Kígyó szimbólumának az értelmezése, ez alkalommal egy unitárius lelkész előadásában.

A Friedrich Naumann Alapítvány évente rendez konferenciát egyházi és társadalmi kérdésekről Pröhle Gergely színvonalas rendezésében. Nemrégiben 1997. szeptember 14-én Egyház és modern társadalom, gazdaság és szolidaritás c. rendeztek konferenciát a budai várban.

Az ülést az alapítvány elnöke Otto von Lambsdorff evangélikus vallású gróf nyitotta meg, aki korábban a német FDP Szabaddemokrata Párt elnöke volt.

A délutáni ülészakon az egyházak társadalmi szerepvállalása, a magyarok szolidaritása volt a téma a kerekasztal-beszélgetésben, melyet Balog Zoltán református lelkész vezetett. A résztvevők Gyulai Endre katolikus püspök, Kálmán Attila református főgondnok, dr. Haffenscher Károly evangélikus teológus, Schweitzer József főrabbi voltak egyházi oldalon, a nagyobb politikai pártokat pedig, dr. Szent-Iványi István, Vitányi Iván, Lányi Zsolt és Orbán Viktor képviselték.

A rendezvényen egyházunkat Orbókné Szent-Iványi Ilona főjegyző képviselte.

Pályázati felhívás

Az Unitárius Alapítvány a kuratórium határozata alapján 1997. évre pályázatot ír ki.

A pályázat célja: egyháztörténelmi témájú, vagy jelesebb unitárius szemlélyekről szóló könyv, tanulmány kiadása.

A pályázat értéke: 100.000,- Ft, azaz: Egyszázezer forint.

A pályázat beadásának határideje: 1997. november 15.

A pályázatokat az alábbi címre kérjük eljuttatni: Unitárius Alapítvány 1054 Budapest, Alkotmány u. 12.

Rázmány Csaba Gergely Felicián
elnök sk. titkár sk.

HALOTTAINK

Dr. Fazakas Dénes
66 éves

Józan Györgyné
sz. Galambos Erzsébet
92 éves

Molnos Márton
80 éves

Simándi András
88 éves

Bába Mihályné
sz. Gyórfi Rebeka
87 éves

Ildikó Stähelli
sz. Boros Ildikó
58 éves

Benedek Miklós
89 éves

Weisz Sándorné
sz. Novotny Gizella
80 éves

Ifj. Jakab István
50 éves

Varga Józsefné
sz. Kilyén Ilona
75 éves

Ángyási Lajosné
sz. Gothard Mária
85 éves

Kolozsvári András
44 éves

Borbély Ferenc
76 éves

Szalay Andrásné
sz. Molnos Erzsébet
53 éves

Paulusz Edéné
sz. Anal Mária
60 éves

Hidvéghy Sándorné
sz. Benedek Margit
83 éves

Isten adjon csendes pihenést eltávozott testvéreinknek az anyaföld ölében, lelküknek örök üdvösséget, a hátramaradott gyászolóknak pedig vigasztalást.

* * *

1997. július 26-án elhunyt a kocsordi egyházközség alapító tagja, **Tarr Jánosné** atyánkfia, életének 91. évében. Adjon Isten örök nyugalmat fáradt testének, lelkének üdvösséget Isten birodalmában. Emlékét kegyelettel őrizzük a gyönyörű székely kopjafából faragott csillár alatt, amit ő adományozott templomunknak közel hetven éve.

(Ny. L.)

FELHÍVÁS

Tájékoztatjuk előfizetőinket és olvasóinkat, hogy lapunk 1998-tól kezdődően kéthavonta, 28 oldalon jelenik meg. Folyóiratunkat szeretnénk színesebbé tenni és több témakörrel kibővíteni, ami reméljük olvasóink meglegedésére szolgál majd.

Sajnos a kéthavi megjelentetést az előállítási és postai költségek folyamatos emelkedése tette szükségessé, amit lapunk kibővítésével igyekszünk ellensúlyozni.

Egyúttal szeretnénk híveink és olvasóink segítségét kérni egy szép szokás felelevenítéséhez, amire egyházi életünkben már sikeres példa volt: ez az ún. **+1 példány akció**. Aki megengedheti magának, hogy 2 pl-ra fizessen elő, az segítséget nyújt ahhoz, hogy lapunk továbbra is eljuthasson (ingyen, ahogy eddig is) erdélyi testvéreinkhez, és azon idős vagy beteg olvasóinkhoz, akiknek már csak az újság az egyetlen kapocs egyházunkhoz.

1998-tól tehát a kéthavonta megjelenő 28 oldalas folyóirat ára 200 Ft, ami évi 1200 Ft-ot (+1 esetén 2400 Ft-ot) jelent. A lepecsételt csekkek kiküldését megkezdjük, amit egyházi központunkhoz kérünk eljuttatni, vagy lehetőleg közvetlenül az OTP Bankban befizetni, megjelölve rajta az előfizetés időtartamát (fél-, ill. egy év).

Külföldi adományozóink szokásos évi támogatásukat készpénzben, ill. MONEY ORDER vagy CASHIER'S CHEK formájában (ne magáncsekken) szintén egyházi központunkhoz juttassák el „Unitárius Élet” megjelöléssel. A postaköltségek különösen külföldre és a tengerentúlra még inkább megnöttek. Kérjük külföldi előfizetőinket, adományaiknál vegyék ezt figyelembe.

A túlfizetéseket, ill. a +1 példány akciót előre is köszönjük.

Szerkesztőség

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Főszerkesztő:
Bencze Franciska

Szerkesztőbizottság:

Kászoni József,
Muszka Ibolya, Nyitrai Levente

SZERKESZTŐSÉG CÍME:

V., Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.
Telefon/fax: 111-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.

Előfizethető:

egyházi központunkban, a lelkészi irodákban,
vagy egyházi csekken, Unitárius Élet jellegével.

Évi előfizetési díj: 600,- Ft

Egyes szám ára 50,- Ft

Megjelenik havonta.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Felelős kiadó:

Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült a Cerberus Kft. gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.
Tel.: 332-3511)

Felelős vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272